

Kako je navadna bukev (*Fagus sylvatica* L.) sploh prišla v Slovenijo?

How did European beech (*Fagus sylvatica* L.) come to Slovenia?

ROBERT BRUS

Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire, Biotehniška fakulteta, Večna pot 83, 1000 Ljubljana, Slovenija; robert.brus@bf.uni-lj.si

Najstarejši zanesljivo določeni fosili bukve izvirajo iz srednjega eocena (pred 45 mil. let) z zahodne Severne Amerike, ki velja za izvorni center rodu. Del populacij se je razširil proti zahodu in kot vrsta *Fagus castaneifolia* v paleogenu naselil srednjo Azijo in postopoma tudi Evropo. Do zgodnjega oligocena (pred 30 mil. let) je bukev že poraščala celotno območje od pacifiške Severne Amerike čez Azijo do Evrope. V Evropi so precej pogosti fosilni ostanki iz terciarja, v neogenu sta bili razširjeni dve dobro diferencirani in geografsko ločeni vrsti: *Fagus gussonii*, v poznem miocenu razširjena v južni Evropi in sorodna današnji bukvi s Kavkaza, in *F. haidingeri*, močno razširjena v drugih delih Evrope in precej podobna današnji vrsti *Fagus sylvatica*.

Fosilni ostanki v krovnem oligocenskem laporju iz slovenskih premogovnikov, predvsem Zagorja, Trbovelj in Novega Dola kažejo, da je bila v oligocenu bukev razširjena tudi na ozemlju današnje Slovenije. Fosilne ostanke je Ettingshausen uvrstil v polimorfno vrsto *Fagus feroniae*. Na ozemlju Slovenije je bila gotovo razširjena tudi v bližnjih hrvaških nahajališčih (Planina, Podsused, Sv. Nedelja, Radoboj) večkrat najdena vrsta *Fagus pristina*. Kdaj se je razvila vrsta *F. sylvatica*, ni natančno znano, nekateri avtorji menijo, da šele v kvartarju, najstarejši pelodni diagrami iz južne Evrope pa zanesljivo dokazujejo njeno prisotnost že vsaj 500.000 let.

Pleistocenske poledenitve je bukev v Evropi preživela samo v ledenodobnih zatočiščih. Za območja njihove zanesljive prisotnosti so dolgo veljali predvsem južnoevropski polotoki, vse več dokazov (prisotnost bukovega peloda, ostanki do 80.000 let starih makroskopskih rastlinskih ostankov, npr. oglja v paleolitski jami Divje babe, genetske raziskave, areali ilirikoidnih vrst...) pa podpira hipotezo, da so bili mikrorefugiji na ozemlju današnje Slovenije naseljeni z bukvi nepretrgoma iz terciarja in da je večino srednje in zahodne Evrope v postglacialu naselila prav bukev iz Slovenije.